

Makuchyan a Minasyan proti Ázerbájdžánu a Maďarsku, rozsudek ze dne 26. 5. 2020 - K odpovědnosti státu za jednání člena jeho ozbrojených složek mimo výkon služební povinnosti na území jiného státu

Stěžovatel: Makuchyan a Minasyan

Žalovaný stát: Ázerbájdžán a Maďarsko

Číslo stížnosti: 17247/13

Datum: 26.05.2020

Článek Úmluvy: čl. 14
čl. 2

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: diskriminace, dokazování/důkaz/důkazní břemeno, odlišné zacházení, pozitivní závazky, právo na život, předání odsouzeného

Významnost: 1

VÝBĚR ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA PRO JUSTIČNÍ PRAXI Č. 1/2021

Makuchyan a Minasyan proti Ázerbájdžánu a Maďarsku, rozsudek ze dne 26. 5. 2020

K odpovědnosti státu za jednání člena jeho ozbrojených složek mimo výkon služební povinnosti na území jiného státu

Autorský komentář:

Předkládané rozhodnutí Soudu je významné nejen z pohledu jeho vlastní judikatury, případného vnitrostátního přesahu, ale rovněž z pohledu mezinárodního práva veřejného v oblasti mezinárodněprávní odpovědnosti státu.

V projednávané věci zavraždil ázerbájdžánský voják na jazykovém kurzu Severoatlantické aliance („NATO“) jednoho z arménských účastníků a připravoval se na vraždu dalšího, za což byl odsouzen maďarskými soudy (pozn. v rozsudku se užívá dvou pojmů - „preparation for murder“, tedy příprava vraždy, a „attempted murder“, tedy pokus o vraždu - druhý z nich se však využívá zejména v argumentaci stran). Po určité době Maďarsko svolilo k předání k výkonu trestu do Ázerbájdžánu. Po návratu vojáka však došlo namísto pokračování výkonu trestu k jeho okamžitému propuštění,

glorifikování a poskytnutí rozličných výhod.

Soud se proto zabýval namítaným porušením hmotněprávní složky čl. 2 Úmluvy ze strany Ázerbájdžánu v návaznosti na jednání příslušníka jeho ozbrojených složek na území jiného státu. V této souvislosti prakticky vykládal čl. 11 Návrhu článků o odpovědnosti státu za mezinárodně protiprávní chování („Návrhy článků“) Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo („Komise pro mezinárodní právo“) a dospěl k závěru, že pro konstatování odpovědnosti musí být „jasné a jednoznačné“ (clear and unequivocal), že dotčené jednání stát „uznal“ (acknowledgment) a „přijal za své“ (adoption as its own). Schválení (approval) a podpora (endorsement), jak tomu bylo dle Soudu v případě Ázerbájdžánu, není tudíž dostačující.

Soud nicméně shledal porušení procesní složky čl. 2, neboť Ázerbájdžán svým postupem fakticky zajistil R. S. beztrestnost, což dle Soudu není slučitelné s povinností účinně odrazovat od páchaní takové trestné činnosti, jaká byla předmětem řízení.

Porušení procesní složky čl. 2 bylo posuzováno rovněž v souvislosti s Maďarskem, neboť svolilo k předání pachatele navzdory stěžovateli tvrzenému nedostatečnému poskytnutí diplomatických záruk ze strany vykonávajícího státu. Soud shledal, že Maďarcko své procesní závazky neporušilo, jelikož postupovalo v souladu s Úmluvou Rady Evropy o předávání odsouzených osob („Úmluva o předávání“) a vycházelo z předpokladu, že další členský stát Rady Evropy bude jednat v dobré víře. Lze zhodnotit, že Soud v této oblasti nastavil relativně nízký standard, když odkázal zejména na formální vyžádání informací o dalším postupu Maďarskem, byť byla odpověď Ázerbájdžánu vágní.

Za okolností projednávané věci není překvapivé, že Soud dospěl rovněž k závěru o porušení zákazu diskriminace dle čl. 14 Ázerbájdžánem. Soud upozornil na problematiku dokazování zejména odlišného zacházení z důvodu rasy a etnického původu a připomenul, že když jsou to výlučně vnitrostátní orgány, jež mají o dotčených událostech zcela nebo ze značné části informace, může důkazní břemeno ležet právě na nich. Tak tomu bylo i v projednávané věci, v níž se Soud spokojil s tvrzeními stěžovatelů a shledal, že Ázerbájdžánu se nepodařilo prokázat opak.

SKUTKOVÝ STAV

V roce 2004 se v Maďarsku uskutečnil pod patronátem NATO tříměsíční jazykový kurz v rámci programu „Partnerství pro mír“ s účastníky i z bývalých sovětských zemí, včetně Ázerbájdžánu a Arménie. V průběhu kurzu R. S., příslušník ázerbájdžánských ozbrojených sil, zavraždil jednoho ze zástupců arménské delegace, pana G. M., v noci ve spánku, a to stětím. R. S. se rovněž pokusil násilím pomocí sekery dostat do pokoje dalšího arménského zástupce, pana Makuchyana, nicméně ho včas zadržela maďarská policie. Posléze byl R. S. maďarskými soudy odsouzen za úkladnou vraždu spáchanou ze zavrženíhodné pohnutky a zvláště surovým způsobem, jakož i za přípravu vraždy, a byl odsouzen k doživotnímu trestu odnětí svobody s možností podmíněného propuštění po 30 letech. Vnitrostátní soud dospěl k závěru, že činy R. S. byly motivovány výhradně etnickým původem jeho obětí. Duševní stav R. S. byl opakovaně vyšetřen a soudy zhodnocen, stejně jako jeho předem uvážený úmysl. R. S. v průběhu řízení neprojevil žádnou lítost a připustil, že pana G. M. usmrtil kvůli jeho etnickému původu, a své počínání odůvodnil provokací a zesměšňováním ze strany arménské delegace.

V návaznosti na žádost ázerbájdžánských orgánů podle Úmluvy o předávání byl R. S. v roce 2012 předán k výkonu trestu do Ázerbájdžánu. R. S. byla však po příchodu do domovské země udělena prezidentská milost, byl povýšen do vyšší vojenské hodnosti, a to na veřejné ceremonii. Rovněž mu byl přidělen byt a byl mu doplacen plat za dobu osmi let, tedy za dobu výkonu trestu v Maďarsku. Některými představiteli veřejné moci byl zároveň označován jako „vlastenec“ nebo „hrdina“.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

1. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 2 ÚMLUVY
2. Stěžovatelé namítají, že Ázerbájdžán porušil své závazky plynoucí z hmotněprávní složky čl. 2 Úmluvy, jelikož vražda G. M. a pokus o vraždu prvního stěžovatele byly spáchány ázerbájdžánským vojenským důstojníkem a jsou přičitatelné státu.
3. Dále uvádí, že obě žalované vlády porušily své závazky podle procesní složky čl. 2 vzhledem k okolnostem, za nichž byl R. S. ázerbájdžánskými orgány omilostněn.
4. Čl. 2, v rozsahu, v jakém je relevantní, zní následovně:

„Právo každého na život je chráněno zákonem.“

1. Přijatelnost
2. Použitelnost čl. 2, pokud jde o prvního stěžovatele

(a) Tvrzení stran

(i) Ázerbájdžánská vláda

77. Ázerbájdžánská vláda napadá použitelnost čl. 2, pokud jde o prvního stěžovatele.

(...)

(b) Posouzení Soudu

89. Soud opakovaně zdůrazňoval, že čl. 2 Úmluvy může být relevantní i za situace, kdy osoba, jejíž právo na život bylo údajně porušeno, nezemřela (viz mimo jiné Makaratzis proti Řecku, č. 50385/99, rozsudek velkého senátu ze dne 20. 12. 2004, § 55; a Fergerc proti Chorvatsku, č. 68516/14, rozsudek ze dne 9. 5. 2017, § 21-24, a v nich citovaná judikatura) V projednávané věci je proto nezbytné určit, zda byl život prvního stěžovatele v důsledku namítaných událostí ohrožen.

90. Soud již v minulosti konstatoval, že čl. 2 je použitelný i v některých případech, kde hrozilo vážné riziko úmrtí, a to i přesto, že stěžovatelé byli v době podání stížnosti naživu. Ve věci Budayeva a další proti Rusku (č. 15339/02; 21166/02; 20058/02; 11673/02 a 15343/02, rozsudek ze dne 20. 3. 2008) byla například ohrožena fyzická integrita stěžovatelů přírodní katastrofou. Ačkoli někteří stěžovatelé neutrpěli žádné zranění (viz Budayeva a další proti Rusku, citováno výše, § 146), Soud shledal, že čl. 2 je na okolnosti této věci použitelný. (...)

(...)

93. Jak zjistily v rámci projednávané věci maďarské soudy, R. S. se po setnutí hlavy G. M. pokusil o rozbití dveří pokoje prvního stěžovatele za pomoci sekery, což provázelo hlasité vyhrožování usmrcením. Další lidé přítomní v ubytovacím zařízení přivolali policii, která nakonec zastavila R. S. předtím, než mohl své hrozby skutečně naplnit. I když je pravda, že první stěžovatel neutrpěl žádné skutečné ublížení na těle, výše popsané okolnosti jasně naznačují, že jeho život byl ve vážném a bezprostředním ohrožení. A co víc, navzdory absenci skutečného zranění maďarské soudy R. S. odsoudily za přípravu vraždy prvního stěžovatele. Musely tudíž mít rovněž za to, že první stěžovatel byl v život ohrožující situaci, přestože neutrpěl žádné zranění.

94. Podle názoru Soudu výše uvedené okolnosti nezanechávají žádné pochybnosti o existenci bezprostředního rizika pro život prvního stěžovatele, což znamená, že jeho stížnost spadá do oblasti působnosti čl. 2 Úmluvy. Skutečnost, že přežil a neutrpěl zranění, nemá žádný vliv na tento závěr.

95. Závěr

96. Soud konstatuje, že tato část stížnosti není zjevně neopodstatněná ve smyslu čl. 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy. Nebyl zjištěn ani žádný jiný důvod pro prohlášení stížnosti za nepřijatelnou. Musí být proto prohlášena za přijatelnou.
97. Hmotněprávní závazky Ázerbájdžánu podle čl. 2 Úmluvy
98. Tvrzení stran

(a) Stěžovatelé

96. Zaprvé, stěžovatelé tvrdí, že Ázerbájdžán je přímo odpovědný za vraždu a pokus o vraždu, jelikož oba trestné činy byly spáchány ázerbájdžánským vojenským důstojníkem. Zadruhé, stěžovatelé tvrdí, že Ázerbájdžán toto jednání uznal a přijal za vlastní.
97. Posouzení odpovědnosti státu za činy spáchané představiteli státu mimo výkon služby od Soudu vyžaduje, aby vzal do úvahy celkové okolnosti, jakož i povahu a okolnosti dotčeného jednání (viz Sašo Gorgiev proti Bývalé jugoslávské republice Makedonii, č. 49382/06, rozsudek ze dne 19. 4. 2012, § 48). Stěžovatelé odkazují na řadu předchozích případů, kdy Soud shledal, že smrtící použití síly představiteli státu „mimo službu“ lze dotčenému státu přičíst (viz Gorovenky a Bugara proti Ukrajině, č. 36146/05 a 42418/05, rozsudek ze dne 12. 1. 2012; a Sašo Gorgiev proti Bývalé jugoslávské republice Makedonii, citováno výše).
98. Stěžovatelé uvádí, že R. S. a jeho dvě oběti byli v Budapešti jakožto sloužící členové ozbrojených sil svých států za účelem účasti na jazykovém kurzu pořádaném NATO - jinými slovy, zcela jasně vykonávali své oficiální povinnosti. Postavení R. S. je tedy odlišné od pachatelů vraždy, u nichž „mimo službu“ znamenalo, že se účastnili soukromé oslavy narozenin, jak tomu bylo ve věci Enukidze a Girgvliani proti Gruzii (č. 25091/07, rozsudek ze dne 26. 4. 2011).
99. (...) Ázerbájdžánská vláda uvádí, že R. S. trpěl „dočasnou duševní poruchou nebo sníženou přičetností nebo možná nepřičetností“, a také uvádí, že je „zřejmé, že R. S. byl ve zranitelné pozici a nebyl zdravotně v pořádku“ a že byl „ve stavu emociálního rozrušení“. Ázerbájdžánské orgány neprovedly žádnou formu hodnocení způsobilosti R. S. k přijetí do služby nebo k dalšímu výkonu služby v rámci ozbrojených sil Ázerbájdžánu nebo k vyslání na kurz, který byl pořádán uskupením NATO. Rovněž nic nepodporuje závěr, že měl Ázerbájdžán zavedené důsledné záruky, které by zabezpečovaly ověření způsobilosti členů jeho ozbrojených sil nadále sloužit.
100. (...) Pokud ázerbájdžánská vláda věděla o duševních obtížích R. S., nic nenasvědčuje tomu, že by se nejednalo o stav, který existoval již před dotčenou událostí, a který měl být tudíž vyhodnocen a diagnostikován před tím, než R. S. vycestoval na tříměsíční výcvikový kurz, jehož se účastnili i arménští důstojníci. Nastalá událost tak byla, alespoň z části, přímým důsledkem selhání ázerbájdžánských orgánů co do otázky vyhodnocení způsobilosti R. S. ustát takové situace, což vedlo k jeho výrazně přehnané reakci na to, co vnímal jako výsměch, a ke spáchání zvláště odpudivé vraždy. (...)
101. Stěžovatelé rovněž upozorňují na čl. 11 Návrhu článků o odpovědnosti státu za mezinárodně protiprávní chování Komise pro mezinárodní právo a zdůrazňují, že jednání může být státu přičitatelné, pokud dotčený stát toto jednání uznal a přijal za vlastní. Není nezbytné, aby takové uznání a přijetí bylo vysloveno, nýbrž to může být dovozeno z jednání dotčeného státu. Navíc, pokud takové uznání a přijetí bylo jednoznačné a bezvýhradné, je to dobrým důvodem pro přiznání zpětného účinku.
102. Výroky, na které se spoléhá ázerbájdžánská vláda, dle nichž se vymezovala proti podpoře a schvalování trestných činů, kterých se R. S. dopustil, nevyvrátily důkazy, které prokazují, že R. S. byl glorifikován a oslavován jako hrdina, a to nejen ze strany ázerbájdžánské veřejnosti, ale rovněž i ze strany ázerbájdžánských orgánů. Stěžovatelé upozorňují na prohlášení vysoce postavených vládních představitelů Ázerbájdžánu, jakož i na členy politických stran a představitele občanské společnosti (...), kteří R. S. vyjádřili podporu. Na internetových

stránkách prezidenta Ázerbájdžánu byla zřízena zvláštní sekce s označením „Děkovné dopisy pro [R. S.]“, kde mohli jednotlivci vyjádřit své blahopřání k jeho propuštění a omilostnění. Jeden muž – člen parlamentu, slavný zpěvák a umělec – popsal R. S. jako „hrdinu“, který si zaslouží vlastní sochu.

103. To, že R. S. byl v Ázerbájdžánu vítán jako hrdina, bylo veřejně známou skutečností, kterou pokrývala mezinárodní média. Po návratu do Ázerbájdžánu byl R. S. ministerstvem obrany povýšen do hodnosti majora, byl mu přidělen byt a doplacen plat za období od jeho zatčení v Maďarsku. Ve své zprávě o Ázerbájdžánu z června 2016 to potvrzuje Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti. Stěžovatelé tvrdí, že výhody poskytnuté R. S. jsou totožné s výhodami, které jsou podle trestního řádu Ázerbájdžánu poskytnuty v případě osvobozených nebo nezákonně stíhaných či zatčených osob, což prokazuje, že Ázerbájdžán považuje R. S. za nespravedlivě odsouzenou osobu.
104. Konečně, na podporu svých tvrzení se stěžovatelé odvolávají na případ Diplomatického a konzulárního personálu USA v Teheránu před Mezinárodním soudním dvorem. V rámci této věci byla přičitatelnost jednání ozbrojenců Íránské islámské republiky dovozena coby důsledek selhání íránských orgánů chránit diplomatický a konzulární areál a personál, v kombinaci s povinnostmi nepodněcovat k násilí nebo neposkytovat veřejnou podporu ozbrojencům. Stěžovatelé v projednávané věci analogicky tvrdí, že Ázerbájdžán schvaloval jednání R. S. a vytvořil atmosféru imunity vysláním jasné zprávy o tom, že usmrcení arménského důstojníka je činem zasluhujícím uznání.

(b) Ázerbájdžánská vláda

105. Ázerbájdžánská vláda odmítá odpovědnost za činy R. S. S odkazem na věc Enukidze a Girgvliani proti Gruzii (citováno výše) tvrdí, že i když byl R. S. vyslán do Budapešti v návaznosti na výkon jeho oficiálních povinností, povaha trestného činu, který spáchal, je natolik násilná a vzdálená jeho oficiálnímu postavení, že tak závažné protiprávní jednání nemůže být Ázerbájdžánu přičitatelné. Obecným pravidlem, které stanovila Komise pro mezinárodní právo ve svém Návrhu článků je, že jediné jednání přičitatelné státu na mezinárodní úrovni je jednání jeho orgánů nebo vlády nebo dalších osob, které „postupovaly pod vedením, podněcováním nebo kontrolou těchto orgánů – tj. jako představitelé státu“.
106. Ázerbájdžánská vláda důrazně popírá tvrzení stěžovatelů, že Ázerbájdžán uznal a přijal jednání R. S. za vlastní. Naopak, jasně projevila, že jednání R. S. neschvaluje, avšak nedostatky v rámci odsouzení R. S., jakož i délka trestu s ohledem na konkrétní okolnosti jeho věci, v ní vzbudily znepokojení. Ázerbájdžánská vláda cituje prohlášení, která popírají, že činy R. S. byly schvalovány nebo ospravedlňovány na oficiální úrovni a že by byl R. S. v Ázerbájdžánu glorifikován nebo považován za hrdinu (...).
107. Vláda tvrdí, že R. S. byl v Budapešti slovně napadán arménskými důstojníky, což u něj vyvolalo pohnutí myslí, pramenící z jeho „tíživých zkušeností z minulosti a představovalo to pro něj bod zlomu“. Nic však nenaznačuje, že by trpěl duševní poruchou nebo onemocněním, které měly být diagnostikovány před tím, než vycestoval do Budapešti.

(...)

2. Posouzení Soudu

3. Čl. 2 Úmluvy, jako jedno z jejích nejzásadnějších ustanovení, představuje jednu ze základních hodnot demokratických společností tvořících Radu Evropy. Cíl a účel Úmluvy coby nástroje na ochranu práv individuálních lidských bytostí vyžaduje, aby její ustanovení byla vykládána a uplatňována tak, aby její záruky byly praktické a účinné (viz Anguelova proti Bulharsku, č. 38361/97, rozsudek ze dne 13. 6. 2002, § 109).
4. Čl. 2 se nevztahuje pouze na usmrcení v důsledku použití síly představitelem státu, ale rovněž stanovuje pozitivní závazky smluvních států přijmout vhodná opatření k ochraně životů

jednotlivců v jejich jurisdikci, jak to plyne z první věty prvního pododstavce (viz Makaratzis proti Řecku, citováno výše, § 57). Tento pozitivní závazek předně zahrnuje primární povinnost státu zavést legislativní a správní rámec určený k zajištění účinné prevence. Soud již dříve rozhodl, že tento rámec musí zahrnovat normy zaměřené na zvláštní rysy určitých činností, zejména pokud jde o úroveň potenciálního rizika pro lidské životy (viz. Sašo Gorgiev proti Bývalé jugoslávské republice Makedonii, citováno výše, § 42).

5. Co se týče projednávané věci, Soud přikládá zásadní význam skutečnosti, že R. S., ačkoli je členem ázerbájdžánských ozbrojených sil, nejednal v době, kdy usmrtil příbuzného druhého stěžovatele a chystal se usmrtit prvního stěžovatele, v rámci výkonu svých služebních povinností. Zejména se neúčastnil žádné plánované nebo neplánované operace (srov. Leonidis proti Řecku, č. 43326/05, rozsudek ze dne 8. 1. 2009, § 58). Naopak, podle zjištění maďarských soudů, byly trestné činy spáchány na základě vlastního rozhodnutí R. S. usmrtit arménské účastníky kurzu, a to během noci a mimo vyučovací hodiny (...) v reakci na údajný výsměch a provokaci z jejich strany. Nic nenaznačuje, že trestné činy R. S. byly spáchány na příkaz jeho nadřízených, ani neexistuje žádný důkaz pro tak dalekosáhlý závěr.
6. Za situace, kdy stěžovatelé tvrdí, že podle čl. 11 Návrhu článků Ázerbájdžán jednání R. S. dodatečně „uznal“ a „přijal“ za své vlastní, a kdy Soud zároveň vykládá hmotněprávní složku čl. 2 ve světle čl. 11 Návrhu článků (viz bod 114 níže), Soud úvodem poznamenává, že současný standard mezinárodního práva (...) stanovuje velmi vysokou úroveň pro shledání odpovědnosti státu za čin, který danému státu jinak nelze v době jeho spáchání přičítat. Tato minimální hranice se neomezuje na pouhé „schválení“ či „podporu“ dotčeného jednání, což – jak v komentáři popisuje Komise pro mezinárodní právo – „nezakládá převzetí odpovědnosti“ (...). Čl. 11 Návrhu článků totiž výslovně a kategoricky vyžaduje „uznání“ a „přijetí“ tohoto jednání (...). To, že je potřeba rozlišovat na jedné straně mezi pouhým „schválením“ nebo „podporou“ dotčeného jednání, jež samy o sobě nevedou ke konstatování odpovědnosti státu za toto jednání, a na straně druhé mezi „uznáním“ a „přijetím za své“, jež představují hranici, která musí být pro dovolávání se odpovědnosti dosažena, bylo potvrzeno rovněž v judikatuře Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii (...). Navíc, jak vyplývá přímo ze znění čl. 11 Návrhů článků, jsou tyto dvě podmínky – „uznání“ a „přijetí za své“ – kumulativní a dále požadují, aby stát „schválil“ a „přijal“ jednání „za své vlastní“, což je dalším projevem značně přísných požadavků stanovených tímto ustanovením. Soud následně podotýká, že podle komentáře Komise pro mezinárodní právo je důležité, aby takový akt „schválení“ a „přijetí“ byl „jasný a jednoznačný“, a to ať již má formu slov, nebo činů (...).
7. Pro jednoznačné prokázání porušení hmotněprávní složky čl. 2 Úmluvy ze strany Ázerbájdžánu je v rámci projednávané věci nezbytné přesvědčivě prokázat, že jednáním ázerbájdžánských orgánů došlo k naplnění těchto kumulativních podmínek, jakož i k dosažení stanovené hranice podle čl. 11 Návrhů článků, a že Ázerbájdžán tudíž nejenom „schválil“ a „podporoval“ napadené jednání (...), nýbrž „jasně a jednoznačně“ „uznal“ a „přijal“ toto jednání „za své vlastní“ tak, jak jsou tyto pojmy vykládány a aplikovány podle mezinárodního práva. Jinými slovy je vyžadováno, aby ázerbájdžánské orgány „uznaly“ a „přijaly“ dotčené jednání za čin spáchaný Ázerbájdžánem, a tedy přímo a kategoricky převzaly odpovědnost za vraždu G. M. a za přípravu vraždy prvního stěžovatele.
8. Soud je vyzván, aby posoudil opatření přijatá ázerbájdžánskými orgány s ohledem na hranici stanovenou v čl. 11 Návrhu článků. V této souvislosti má Soud na paměti vývoj mezinárodního práva v problematice odpovědnosti státu. Zároveň si je vědom toho, že judikatura v této konkrétní oblasti je ojedinelá a lze v ní očekávat další vývoj (viz, mutatis mutandis, Jones a další proti Spojenému království, č. 34356/06 a 40528/06, rozsudek ze dne 14. 1. 2014, § 213). Soud opětovně zdůrazňuje, že podle Mezinárodního tribunálu pro bývalou Jugoslávii jsou Návrhy článků „mezi státy předmětem diskuze“, „nemají postavení mezinárodní smlouvy“, jsou „pro státy nezávazné“ a že „při jakémkoliv použití tohoto pramene by měla být zachována obezřetnost“ (...). Posouzení Soudu je však v rámci projednávané věci omezeno na stávající

pravidla mezinárodního práva tak, jak jsou rozvinuta v Komentáři Komise pro mezinárodní právo a uplatňována mezinárodními tribunály (...).

115 (...) Ázerbájdžán přijal opatření ve formě omilostnění R. S., kterého propustil hned po jeho příchodu, doplatil mu ušlý plat za osm let, poskytl mu byt pro vlastní potřebu a v rámci ozbrojených sil ho též povýšil. Každé z těchto opatření jistě představovalo, samostatně i společně, dodatečné „schválení“ a „podporu“ jednání R. S. ze strany rozličných institucí a nejvyšších představitelů státu a toto „schválení“ a „podpora“ silně rezonovalo v široké ázerbájdžánské veřejnosti. Konkrétně opatření, jako je přiznání platu za osm let nebo povýšení v armádě, jsou ze strany Ázerbájdžánu nejen známkou výslovné, jasné a jednoznačné „podpory“ trestných činů spáchaných R. S., ale rovněž projevem uznání R. S. za jeho počínání v průběhu výkonu vojenské služby pro Ázerbájdžán.

116. V této souvislosti Soud taktéž bere na vědomí zvláště znepokojující vyjádření, jež předložili stěžovatelé a která v rozhodné době učinili různí politici a další veřejní činitelé ve vztahu k R. S. (...), přičemž většina z nich vyjadřovala (...) osobní souhlas s jednáním R. S., jeho předáním a omilostněním. Stěžovatelé tvrdí, že takové projevy uznání - včetně těch, které jsou zveřejněné ve zvláštní části věnované R. S. na oficiální webové stránce prezidenta Ázerbájdžánu (...) - představují „uznání“ a „přijetí“ trestných činů R. S. za své. Soud souhlasí s tím, že mnohé z dotčených prohlášení jsou obzvláště znepokojivé v tom, že R. S. oslavují jako národního hrdinu za odpudivé trestné činy, které spáchal.

117. V souhrnu se Soud domnívá, že vzhledem k postupu ázerbájdžánské vlády jako celku, včetně rozhodnutí o omilostnění R. S., jeho povýšení do hodnosti majora na veřejném ceremonálu, doplacení osmi let platu a přidělení bytu (...), je potřeba mít za to, že Ázerbájdžán projevil své „schválení“ a „podporu“ jednání R. S.

118. Soud dále posuzuje, zda dotčená opatření představují ze strany Ázerbájdžánu nejen pouhé „schválení“ a „podporu“ trestných činů spáchaných R. S., ale rovněž jejich „uznání“ a „přijetí“ ve smyslu čl. 11 Návrhu článků. Ačkoliv to pro posouzení Soudu není rozhodující, je důležité, že trestné činy R. S. byly čistě činy jednotlivce a nebyly přímo či nepřímo spojeny s jednáním státu v době, kdy byly spáchány (viz bod 111 výše). Pozornosti Soudu neuniklo, že napadená opatření - zejména přiznání ušlého platu a povýšení R. S. do vyšší hodnosti v armádě - byla přijata Ázerbájdžánem. (...) Pro posouzení stížnosti stěžovatelů z pohledu hmotněprávní složky čl. 2 zůstává před Soudem právní otázkou, zda samotná skutečnost, že napadená opatření byla přijata státem Ázerbájdžán, umožňuje Soudu dospět k závěru, že dotčený stát zřejmě projevil nejen „schválení“ a „podporu“ jednání R. S., ale ve skutečnosti „jasně a jednoznačně“ „uznal“ a „přijal“, přísně vzato, činy spáchané R. S. za činy spáchané samotným státem. Při posuzování je přitom nezbytné vzít do úvahy kontext faktických okolností tak, jak byly předloženy a tvrzené stranami, a soulad se standardy mezinárodního práva platnými v rozhodné době a dnes (viz body 114-116 výše). Po důkladném prozkoumání povahy a rozsahu napadených opatření v celkovém kontextu, v němž byla přijata, jakož i ve světle mezinárodního práva, není Soud schopen jednoznačně konstatovat, že takové „jasné a jednoznačné“ „uznání“ a „přijetí“ skutečně proběhlo. V zásadě lze tato opatření vykládat nikoliv tak, že stát „uznal“ a „přijal“ trestné činy R. S. (...), ale spíš tak, že slouží jako veřejné stvrzení, náprava a vyjádření se k nepříznivé osobní, profesní a finanční situaci R. S., již ázerbájdžánské orgány vnímaly, podle názoru Soudu neoprávněně, jako důsledek údajně vadami trpícího trestního řízení konaného v Maďarsku (viz bod 106 výše). Z toho plyne, že ačkoliv podle Soudu jednání rozličných orgánů a nejvyšších představitelů Ázerbájdžánu nade vši pochybnost „schvalovalo“ a „podporovalo“ trestné činy spáchané R. S., musí za použití vysokých standardů stanovených v čl. 11 Návrhu článků - jak je vykládán a uplatňován mezinárodními soudy (...) - dospět k závěru, že na základě skutkových okolností věci tak, jak je uvádí stěžovatelé, nebylo přesvědčivě prokázáno, že Ázerbájdžán „jasně a jednoznačně“ „uznal“ a „přijal“ zavrženíhodné jednání R. S. „za své vlastní“ a jako takový přebírá odpovědnost za skutečné usmrcení G. M. a přípravu vraždy

prvního stěžovatele. Soud klade důraz na skutečnost, že toto posouzení je prováděno na základě velmi přísných standardů stanovených stávajícími pravidly mezinárodního práva platných v rozhodné době a dnes, od nichž Soud v rámci projednávané věci nevidí žádný důvod ani možnost se odchýlit. V rozporu s tvrzeními stěžovatelů proto nelze projednávaný případ považovat za plně srovnatelný s věcí Diplomatického a konzulárního personálu USA v Teheránu Mezinárodního soudního dvora.

119. Konečně, podle tvrzení stěžovatelů Ázerbájdžán řádně neupravil požadavky na výkon vojenské služby, zejména se mu nepodařilo zhodnotit duševní stav R. S. před tím, než byl vyslán do prostředí, ve kterém muselo nutně dojít k interakci s delegací arménské armády. Je pravdou, že v případech, kdy byly trestné činy spáchány policisty jednajícími mimo výkon služebních povinností, Soud již rozhodl, že se od členských států Rady Evropy očekává stanovení vysokých profesních standardů v systému donucovacích orgánů a zajištění, aby osoby sloužící v těchto orgánech naplňovaly požadovaná kritéria (viz Enukidze a Girgvliani proti Gruzii, citováno výše, § 290; Gorovenky a Bugara proti Ukrajině, rozsudek ze dne 12. 1. 2012, č. 36146/05 a 42418/05, § 38). Soud připouští, že obdobné standardy se mohou vztahovat i na příslušníky ozbrojených sil. S ohledem na zvláštní okolnosti projednávané věci však Soud není přesvědčen, že jednání R. S. jako soukromé osoby mohlo být předvídané jeho velícími důstojníky nebo že by mělo být považováno za přičitatelné ázerbájdžánskému státu jako celku jen proto, že tento jednotlivec je shodou okolností jeho představitelem. Napadené jednání bylo skutečně tak zjevně násilné a tak vzdálené oficiálnímu postavení R. S. coby vojenského důstojníka, že vzhledem ke skutkovým okolnostem případu nemůže jeho nejzávažnější kriminální chování založit hmotněprávní mezinárodní odpovědnost státu. Kromě toho nic ze spisu nenasvědčuje tomu, že postup Ázerbájdžánu týkající se náboru členů ozbrojených sil a sledování dodržování profesních standardů v době, kdy byl R. S. vyslán na misi – včetně jeho pokračující duševní způsobilosti sloužit – byl nedostačující.
120. S ohledem na výše uvedené důvody (...) nemůže Soud dospět k závěru, že došlo k porušení hmotněprávní složky čl. 2 Úmluvy ze strany Ázerbájdžánu.
121. Procesní závazky Ázerbájdžánu podle čl. 2 Úmluvy
122. Tvrzení stran

(a) Stěžovatelé

121. Stěžovatelé tvrdí, že Ázerbájdžán porušil své procesní závazky podle čl. 2 Úmluvy. Především co se týče povinnosti státu zavést a implementovat účinný trestněprávní rámec, jenž by měl mít podporu v odpovídajících donucovacích mechanismech, pro zajištění trestu v případech porušení práva na život (viz výše Enukidze a Girgvliani proti Gruzii, citováno výše, § 241 a 268; Ali a Ayşe Duran proti Turecku, č. 42942/02, rozsudek ze dne 8. 4. 2008, § 61). Stěžovatelé zdůrazňují, že otázky odstrašování, předcházení a potlačování páčání trestné činnosti jsou neoddělitelně spjaty s otázkou trestu, což je zvláště relevantní u médií vysoce sledovaného případu jak na národní, tak mezinárodní úrovni. Z takové povahy dotčeného případu plyne zvýšený dopad toho, že ázerbájdžánské orgány nejednaly způsobem vhodným pro zajištění odrazujícího účinku od páčání podobné trestné činnosti. Spravedlnosti zjevně nebylo učiněno zadost, ani ji nebylo vidět.
122. Soud za srovnatelných okolností od vnitrostátních orgánů vyžaduje, aby jednaly důsledně, objektivně a se zachováním integrity a rovněž aby jednaly způsobem, který vzbuzuje důvěru u nejbližších příbuzných a široké veřejnosti. Tyto atributy ve věci stěžovatelů chyběly. Navíc se v tomto případě dané povinnosti uplatňují ve zvýšené míře vzhledem k roli představitele státu, jakož i vzhledem k potřebě odstrašujícího účinku (viz Enukidze a Girgvliani proti Gruzii, citováno výše, a v souvislosti s použitelností čl. 13 rovněž Abdülsamet Yaman proti Turecku, č. 32446/96, rozsudek ze dne 2. 11. 2004, § 55).

(...)

124. Zdá se, že se ázerbájdžánská vláda snaží přímo zpochybnit některá skutková zjištění maďarských soudů a vznáší námitky vůči údajným procesním vadám, jakož i zpochybňuje stav duševního zdraví R. S. v době, kdy se dopustil trestných činů, a využívá tyto argumenty pro vysvětlení okolností vedoucích k udělení milosti. Stěžovatelé tvrdí, že základem pro udělení milosti byl skepticismus, nebo přinejlepším ambivalentní postoj ázerbájdžánských orgánů k odsuzujícímu rozsudku vynesenému maďarským soudem. Je evidentní, že R. S. byl omilostněn na základě zjevných politických důvodů souvisejících s pokračujícím konfliktem s Arménií ohledně Náhorního Karabachu. Tyto důvody by však neměly mít žádný vliv na rozhodnutí učiněná v rámci vnitrostátního trestního řízení.
125. Ázerbájdžánská vláda zjevně nesplnila své pozitivní závazky podle čl. 2 Úmluvy tím, že zvrátila rozsudek maďarského soudu, a tím, že jednala způsobem, který byl motivován politickými důvody nesouvisejícími s trestněprávním řízením. V rámci projednávané věci se v zájmu ochrany života a zabránění beztrestnosti za život-ohrožující protiprávní činy od ázerbájdžánských orgánů vyžaduje, aby dodržovaly a respektovaly odsuzující rozsudek a udělený trest R. S. maďarskými soudy a aby při tom byly vidět. Důsledkem výkonu pravomoci prezidenta k vydání milosti proto bylo „snížení následků za spáchání závažného trestného činu... namísto toho, aby bylo dáno najevo, že takové činy nelze v žádném případě tolerovat (viz Ali a Ayşe Duran proti Turecku, citováno výše, § 68). (...) „Humanitární důvody“ pro udělení milosti ázerbájdžánskou vládou nebyly prokázány.
126. V důsledku toho došlo ke „zjevnému nepoměru“ mezi závažností dotčeného jednání a vykonaným trestem (viz Enukidze a Girgvliani proti Gruzii, citováno výše, § 268-269), což trestní stíhání připravilo o jakýkoliv nápravný účinek. Došlo tudíž k porušení procesní složky čl. 2 Úmluvy.
127. Tento závěr je posílen skutečností, že omilostněním R. S. postupovala ázerbájdžánská vláda v rozporu s Úmluvou o předávání. I když Úmluva o předávání zmiňuje možnost omilostnění vězňů (čl. 12), výslovně uvádí, že účelem jejich předání je, aby ve vykonávajícím státě vykonali trest uložený státem odsuzujícím. Podle Vídeňské úmluvy o smluvním právu je výklad Úmluvy o předávání potřeba provádět „v dobré víře“ a „s přihlédnutím k jejímu předmětu a účelu“, což může vést pouze k závěru, že ázerbájdžánská vláda postupovala v rozporu s Úmluvou o předávání. Tato tvrzení jsou podpořena a posílena mnoha prohlášeními vydanými vládami a mezinárodními organizacemi v reakci na předání R. S. v srpnu 2012.

(...)

129. Milost udělená R. S. je navíc neslučitelná s požadavky ázerbájdžánského trestního zákoníku, který uvádí, že pokud je vězeň odsouzený k doživotnímu trestu omilostněn, jeho trest má být nahrazen trestem odnětí svobody v délce nejvýše dvaceti pěti let.
130. Nakonec stěžovatelé tvrdí, že opatření přijatá ázerbájdžánskými orgány s cílem zvrátit trest nebyla dostatečně předepsána zákonem. Orgány dále stěžovatele nijak nezohlednily ani s nimi nic neprojednaly. Z toho plyne, že vzhledem k chybějícím právním zárukám v souvislosti s udělenou milostí a vzhledem k dalším výhodám poskytnutým R. S. došlo k porušení procesní složky čl. 2.

(b) Ázerbájdžánská vláda

131. Ázerbájdžánská vláda uvádí, že při omilostnění R. S. jednala v souladu s Úmluvou o předávání. Bylo by podle ní zvláštní, pokud by postup v souladu s jednou evropskou úmluvou představoval porušení druhé úmluvy.
132. Projednávaná věc se netýká případu, kdy stát udělil milost osobě usvědčené z trestného činu v jeho jurisdikci, jak tomu bylo například ve věcech Enukidze a Girgvliani proti Gruzii (citováno

výše) a Nikolova a Velichkova proti Bulharsku (č. 7888/03, rozsudek ze dne 20. 12. 2007), ale spíše se jedná o situaci, kdy stát omilostnil představitele státu odsouzeného v cizí zemi za okolností, u nichž je možné tvrdit, že vzbuzují znepokojení.

133. Je relevantní, že R. S. je vnitřně vysídlenou osobou z oblasti Ázerbájdžánu, která je v současnosti pod arménskou vojenskou kontrolou. Byl nucen opustit svůj domov ve věku 15 let a v důsledku konfliktu ztratil blízké příbuzné. Zatímco tyto události neospravedlňovaly vraždu, v trestním řízení nebyla věnována dostatečná pozornost jeho minulosti a duševnímu stavu.
134. Ázerbájdžánská vláda s odkazem na přísězné prohlášení předložené obhájcem R. S. tvrdí, že R. S. byl Arménskými vojáky vážně fyzicky i slovně napadán a že tato situace vedla k duševnímu stavu, který by mohl být definován jako dočasná duševní porucha, snížená přičetnost nebo možná nepřičetnost. Je zřejmé, že R. S. se nacházel ve zranitelné situaci a nebyl zdravotně v pořádku. Podle názoru jeho obhájce to maďarské soudy dostatečně nezohlednily. Byly zde rovněž další znepokojivé okolnosti týkající se trestního řízení jako takového. R. S. byl vyslýchán v ruštině, v jazyce, ve kterém nebyl zdatný, a během prvního výslechu mu nebyl přidělen obhájce.
135. Ázerbájdžánská vláda upozorněním na tyto okolnosti neměla v úmyslu zpochybnit rozhodnutí maďarských soudů, ale spíše vysvětlit situaci, která vedla k udělení milosti. Prezidentská milost byla tedy udělena v duchu humanitárních obav ohledně minulosti, nepříznivé kondice a duševního stavu R. S.
136. Ázerbájdžán nemá žádnou povinnost provést účinné vyšetřování. Za okolností případu a s ohledem na pochybnosti týkající se soudního procesu, skutečně vykonaný trest a psychický stav R. S. je obtížné poukazovat na „nepřiměřenou shovívavost“ tak, jak je tomu ve věci Enukidze a Girgvliani proti Gruzii (citováno výše), kde byla milost udělena za pouhé dva roky od odsouzení (na rozdíl od R. S., který vykonal osm a půl roku trestu odnětí svobody v Maďarsku).

(...)

138. Pokud jde o otázku, zda došlo k porušení Úmluvy o předávání, ázerbájdžánská vláda tvrdí, že podle Vídeňské úmluvy by bylo možné použít dodatečné výkladové metody podle čl. 32 pouze tehdy, pokud by význam textu byl nejednoznačný nebo nejasný nebo by vedl k zjevně absurdnímu nebo nesmyslnému výsledku (...).
139. Cílem Úmluvy o předávání je spíše umožnit předání zahraničních vězňů do jejich domovské země, než se věcně zabývat otázkou délky trestu, který má být vykonán ve vykonávajícím státu. Ázerbájdžánská vláda tvrdí, že obecná zásada stanovená v čl. 2 Úmluvy o předávání, podle které má být předání provedeno za účelem (...) vykonání uloženého trestu, není podložena dalšími hmotněprávními ustanoveními Úmluvy o předávání. S odkazem na čl. 9 Úmluvy o předávání ázerbájdžánská vláda tvrdí, že pokud jde o otázku výkonu trestu, není možné pochybovat o pravomoci Ázerbájdžánu k veškerým odpovídajícím rozhodnutím. Tento postoj je posílen zněním čl. 12, který naznačuje, že vykonávající stát má plnou pravomoc co do otázky udělení milosti nebo změny trestu.

(...)

2. Posouzení Soudu

(a) Obecné zásady

154. Vzhledem ke svému zásadnímu významu obsahuje čl. 2 Úmluvy procesní závazek provést účinné vyšetřování namítaných porušení jeho hmotněprávní složky (viz Armani Da Silva proti Spojenému království, č. 5878/08, rozsudek velkého senátu ze dne 30. 3. 2016, § 229; Mustafa Tunç a Fecire Tunç proti Turecku, č. 24014/05, rozsudek velkého senátu ze dne 14. 4. 2015, §

169; Giuliani a Gaggio proti Itálii, č. 23458/02, rozsudek velkého senátu ze dne 24. 3. 2011, § 298). Povinnost provést takové vyšetřování vzniká ve všech případech zabití a jiných podezřelých úmrtí, ať už byli pachatelé soukromými nebo neznámými osobami či představiteli státu (viz Angelova a Iliev proti Bulharsku, č. 55523/00, rozsudek ze dne 26. 7. 2007, § 93; a Rantsev proti Kypru a Rusku, č. 25965/04, rozsudek ze dne 7. 1. 2010, § 232).

155. Související zásady použitelné pro účinné vyšetřování byly Soudem opakovaně shrnuty (viz například Armani Da Silva proti Spojenému království, citováno výše, § 229-39) následovně: osoby odpovědné za provádění vyšetřování musí být nezávislé na osobách zapojených do předmětných událostí; vyšetřování musí být „dostačující“; závěry vyšetřování musí být založeny na důkladné, objektivní a nestranné analýze všech relevantních prvků; musí být dostatečně přístupné rodině oběti a otevřené veřejné kontrole; a toto vyšetřování musí být provedeno rychle a v rozumném časovém úseku. Aby bylo vyšetřování „dostačující“, musí být schopno určit, zda použitá síla byla nebo nebyla za daných okolností ospravedlnitelná a určit, případně potrestat, odpovědné osoby (také viz § 240, 243).
156. Požadavky čl. 2 (...) přetrvávají po celou dobu řízení před vnitrostátními soudy, které musí jako celek splňovat požadavky plynoucí z pozitivního závazku chránit životy prostřednictvím práva. Ačkoliv neexistuje absolutní povinnost, aby všechna stíhání vedla k odsouzení nebo určitému trestu, vnitrostátní soudy by neměly za žádných okolností dovolit, aby život-ohrožující trestné činy nebo závažné útoky na fyzickou či psychickou integritu zůstaly nepotrestány (viz Önerildiz proti Turecku, č. 48939/99, rozsudek velkého senátu ze dne 30. 11. 2004, § 95-96; Mojsiejew proti Polsku, č. 11818/02, rozsudek ze dne 24. 3. 2009, § 53; Dimitrov a další proti Bulharsku, č. 77938/11, rozsudek ze dne 1. 7. 2014, § 142).
157. Konečně, Soud již v minulosti rozhodl, že následné udělení amnestie nebo milosti představiteli státu, který byl odsouzen za trestný čin porušující čl. 2 nebo 3 Úmluvy, jen stěží slouží účelu přiměřeného trestu. Státy by naopak měly být při trestání svých představitelů za páchaní závažných život-ohrožujících trestných činů přísnější než v případě běžných pachatelů, neboť ve věci jde nejen o otázku jejich individuální trestní odpovědnosti, ale rovněž o povinnost státu bojovat s domněnkou beztrestnosti u takových pachatelů, kteří se domnívají, že ji z povahy jejich funkce požívají (viz, mutatis mutandis, Ehlukidze a Girgvliani proti Gruzii, citováno výše, § 274).

(b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

158. Pokud jde o projednávanou věc, Soud konstatuje, že značná část procesního závazku účinně vyšetřit ztrátu života – konkrétně trestní vyšetřování a odsouzení R. S. – byla realizována ze strany Maďarska. Po více než osmi letech odnětí svobody byl R. S. předán do Ázerbájdžánu, aby mohl pokračovat ve výkonu trestu odnětí svobody v jeho rodné zemi. Nicméně po svém návratu byl R. S. propuštěn na základě udělení milosti ázerbájdžánským prezidentem. Následně mu byl přidělen byt v Baku, doplacen ušlý plat za dobu, kterou strávil ve vězení v Maďarsku, rovněž mu byla udělena vyšší vojenská hodnost na veřejné ceremonii (...), což bylo doprovázeno silnou podporou a souhlasem řady ázerbájdžánských veřejných činitelů a vysoce postavených funkcionářů.
159. Soud má v projednávané věci zjistit, zda a do jaké míry byl postup ázerbájdžánských orgánů po návratu R. S. v souladu s výše uvedenými zásadami plynoucími z judikatury Soudu ohledně procesních závazků podle čl. 2, zejména pokud jde o výkon trestu odnětí svobody uloženého v jiné zemi.
160. Soud na úvod podotýká, že milosti a amnestie jsou především záležitostmi vnitrostátního práva členských států a nejsou v zásadě v rozporu s mezinárodním právem, s výjimkou případů, kdy se jedná o akty představující závažné porušení základních lidských práv (viz Margaš proti Chorvatsku, rozsudek velkého senátu ze dne 27. 5. 2014, č. 4455/10, § 139). Podle čl. 12 Úmluvy o předávání je udělení amnestie a milosti umožněno buď odsuzujícímu, nebo

vykonávajícímu státu (...).

161. Soud v této souvislosti zdůrazňuje, že nemá pravomoc přezkoumat, zda Vysoké smluvní strany postupují v souladu i s jinými nástroji než s Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a jejími protokoly; i když mu mohou jiné mezinárodní smlouvy sloužit jako zdroj inspirace, nemá pravomoc vykládat jejich ustanovení (viz Mihailov proti Bulharsku, č. 52367/99, rozsudek ze dne 21. 7. 2005, § 33). Není proto zmocněn určit, zda Ázerbájdžán splnil své povinnosti vyplývající z Úmluvy o předávání.
162. Zároveň Soudu není bráněno v tom, aby bral ohled na závěr Parlamentního shromáždění Rady Evropy z roku 2001 týkající se milosti a Úmluvy o předávání, dle něhož Úmluva o předávání není určena pro okamžité propuštění vězňů po jejich návratu do domovských zemí (...). Podle preambule Úmluvy o předávání je skutečně jejím hlavním cílem prosazovat spravedlnost a resocializaci odsouzených osob. V roce 2014 navíc Parlamentní shromáždění dospělo ve své rezoluci k závěru, že udělením milosti R. S. porušil Ázerbájdžán zásadu dobré víry a právního státu (...). Další mezinárodní orgány rovněž odsoudily zacházení s R. S. a jeho oslavování po jeho návratu do Ázerbájdžánu (...).
163. Co se týče projednávané věci, Soud konstatuje, že od okamžiku, kdy Ázerbájdžán převzal odpovědnost za výkon trestu odnětí svobody R. S. – tedy od okamžiku jeho předání – bylo na Ázerbájdžánu, aby poskytl odpovídající odpověď na velmi závažný etnický motivovaný trestný čin, za který byl jeden z jeho občanů odsouzen v jiné zemi (...). Podle názoru Soudu měly být vnitrostátní orgány – kvůli mimořádně napjaté politické situaci mezi oběma zeměmi – vzhledem k arménskému původu oběti trestných činů v projednávané věci o to obezřetnější. (...).
164. Místo toho, aby R. S. pokračoval v dalším výkonu trestu odnětí svobody tak, jak to uvedla ázerbájdžánská vláda ve svém dopise vládě maďarské (...), byl R. S. ihned po návratu propuštěn.
165. Jako o hlavní důvod okamžitého propuštění R. S. se ázerbájdžánská vláda opírala o „humanitární obavy z minulosti, nepříznivé kondice a duševního stavu R. S“. Zpochybnila rovněž spravedlnost trestního řízení, jež se proti němu vedlo v Maďarsku. Soud však žádný z těchto argumentů nepřesvědčil.
166. Zaprvé, při neexistenci jiného důkazu než přísahného prohlášení předloženého obhájcem R. S. (...) není snadné doopravdy zpochybnit spravedlnost trestního řízení vedeného jiným členským státem Rady Evropy. R. S. se v Maďarsku skutečně dostalo trestního řízení ve dvou instancích, jež vynesly řádně odůvodněná rozhodnutí. Maďarské soudy zejména objasnily, že sám R. S. si původně vyžádal tlumočnicka z maďarštiny do ruštiny a že poté, co namítal, že danému jazyku v potřebné míře nerozumí, provedly hloubkovou analýzu dopadu tohoto znevýhodnění na řízení vůči němu. Nakonec dospěly k závěru, že bylo prokázáno, že R. S. je v ruštině dostatečně zdatný. V každém případě mu byly posléze na jeho žádost rovněž poskytnuty služby tlumočnicka, jakož i překlady dokumentů do jeho rodného jazyka (...).
167. Kromě toho není jasné, o kterých právech nebyl R. S. během jeho trestního řízení informován (...), neboť z rozsudku prvostupňového soudu (...) je patrné, že mu byly od prvního výslechu dne 19. 2. 2004 poskytnuty služby obhájce (...). Tak jako tak neexistují dostatečné důkazy o tom, že jakékoliv procesní pochybení – pokud k němu skutečně došlo – nebylo následně kompenzováno procesními zárukami nebo že takové pochybení mělo za následek nespravedlivost řízení jako celku (viz, mutatis mutandis, Ibrahim a další proti Spojenému království, č. 50541/08, 50571/08, 50573/08 a 40351/09, rozsudek velkého senátu ze dne 13. 9. 2016, § 262). V každém případě, pokud R. S. považoval svůj proces za nespravedlivý, mohl po skončení trestního řízení podat na Maďarsko stížnost pro porušení čl. 6, což však neudělal.
168. Zbývající důvody, kterých se ázerbájdžánská vláda dovolává – jakými jsou osobní minulost a duševní potíže R. S. (...) – jsou jen stěží dostačující pro ospravedlnění neschopnosti ázerbájdžánských orgánů zabezpečit výkon trestu uloženého jednomu z jeho občanů za závažný trestný čin z nenávisti spáchaný v zahraničí. Soud je zejména přesvědčen, že duševní stav R. S. byl během řízení v Maďarsku důkladně posouzen řadou odborníků z oblasti medicíny

a bylo zjištěno, že v době spáchání trestných činů byl duševně schopen pochopit nebezpečnost a důsledky svých činů. (...) Následné rozhodnutí ázerbájdžánských orgánů o povýšení R. S. do vyšší vojenské hodnosti jasně naznačuje, že byl považován za schopného nadále sloužit v armádě, a tudíž netrpěl závažnými duševními problémy.

169. Kromě omilostnění R. S. je Soud zvláště překvapen skutečností, že mu po návratu do Ázerbájdžánu mimo okamžitého propuštění byla poskytnuta řada dalších výhod, jakými byly doplacení ušlého platu za dobu strávenou ve vězení, byt v Baku a povýšení ve vojenské hodnosti na veřejné ceremonii. Ázerbájdžánská vláda neposkytla žádné vysvětlení, proč byly R. S. tyto výhody poskytnuty, ani neuvedla právní základ pro takový postup, vyjma odkazu na vnitrostátní normu zabývající se přiznáváním vojenských hodností (...). Jeví se, že minimálně náhrada ušlého platu nemá právní základ v trestním řádu, jenž takové opatření umožňuje pouze v případech, kdy byl jednotlivec osvobozen nebo nezákonně odsouzen (...).
170. Podle názoru Soudu výše uvedené jako celek naznačuje, že R. S. byl považován za nevinnou nebo nezákonně odsouzenou osobu a byly mu poskytnuty výhody, které podle vnitrostátního práva zřejmě neměly právní základ.
171. Soud v této souvislosti opakuje (...), že by bylo zcela nevhodné a vyslalo by veřejnosti nesprávný signál, pokud by si pachatel velmi závažných trestných činů, jak je tomu v projednávané věci, zachoval do budoucna svou způsobilost zastávat veřejnou funkci (viz *Türkmen proti Turecku*, č. 43124/98, rozsudek ze dne 19. 12. 2006, § 53; *Abdülsamet Yaman proti Turecku*, citováno výše, § 55; *Enukidze a Girgvliani proti Gruzii*, citováno výše, § 274). Jak již bylo uvedeno, v projednávané věci zůstal R. S. nejen způsobilým zastávat veřejnou funkci, ale navíc byl povýšen do vyšší vojenské hodnosti na veřejné ceremonii.
172. Vzhledem k výše uvedenému postup Ázerbájdžánu fakticky zaručil R. S. beztrestnost za trestné činy spáchané proti jeho arménským obětem, což není slučitelné s povinností Ázerbájdžánu účinně odrazovat od páchaní trestných činů proti životům jednotlivců podle čl. 2.
173. V důsledku toho došlo ze strany Ázerbájdžánu k porušení procesní složky čl. 2 Úmluvy.
174. Procesní závazky Maďarska podle čl. 2 Úmluvy
175. Tvrzení stran

(a) Stěžovatelé

174. Stěžovatelé namítají, že Maďarsko porušilo čl. 2 Úmluvy tím, že vyhovělo žádosti o předání R. S., aniž by získalo odpovídající závazné záruky, že v Ázerbájdžánu bude povinen trest skutečně vykonat.
175. Stěžovatelé tvrdí, že maďarské orgány měly pozitivní závazek zajistit, že jejich právo na život bude respektováno. Povaha a rozsah pozitivních závazků podle čl. 2 ve vztahu k Ázerbájdžánu jsou za okolností projednávané věci ve stejné míře použitelné rovněž ve vztahu k Maďarsku. R. S. byl usvědčen a odsouzen maďarským soudem a maďarská vláda tudíž měla pozitivní závazek nečinit žádné kroky, jež by toto rozhodnutí zvrátily.
176. Navíc od maďarských orgánů byla vyžadována „zvláštní ostražitost a rázná reakce“ (viz *Nachova a další proti Bulharsku*, č. 43577/98 a 43579/98, rozsudek velkého senátu ze dne 6. 7. 2005, § 145), což v tomto případě znamenalo přijetí dostatečných kroků pro zajištění výkonu trestu R. S. za vraždu a pokus o vraždu.
177. Pozitivní závazky podle čl. 2 vyžadují, aby maďarské orgány před schválením a provedením propuštění a předání R. S. přijaly přiměřená opatření pro zajištění, že R. S. bude v Ázerbájdžánu pokračovat ve výkonu trestu. Nicméně před rozhodnutím o předání R. S. (...) se jim nepovedlo získat odpovídající záruky, ani o ně neusilovaly.
178. To, že takové záruky nebyly vyžadovány, ukázala zveřejněná korespondence mezi žalovanými vládami. Navíc se zdá, že dopis od ázerbájdžánského Ministerstva spravedlnosti (...) maďarskému ministerstvu měl obecný charakter a popisoval použitelné vnitrostátní právo. Žádné konkrétní návrhy co do otázky postupu následujícího po předání R. S. nebyly uvedeny,

což potvrdila Ázerbájdžánská vláda (...).

179. Pokud jde o otázku záruk mezi státy, ustálenou praxí Soudu je posoudit, zda byly poskytnuty dostatečné garance, že stěžovatel bude ve skutečnosti chráněn vůči riziku zacházení, jež je v rozporu s Úmluvou [viz Saadi proti Spojenému království, č. 13229/03, rozsudek velkého senátu ze dne 29. 1. 2008, § 148; Ismoilov a další proti Rusku, č. 2947/06, rozsudek ze dne 24. 4. 2008, §127; Soldatenko proti Ukrajině, č. 2440/07, rozsudek ze dne 23. 10. 2008, § 73-74; Othman (Abu Qatada) proti Spojenému království, č. 8139/09, rozsudek ze dne 17. 1. 2012, § 189].
180. Maďarské orgány si byly vědomy značné politické povahy případu R. S., a to v neposlední řadě s ohledem na přiznání R. S. v průběhu trestního řízení ohledně souvislosti jeho motivu s konfliktem o Náhorní Karabach. Maďarský veřejný ochránce práv dospěl ve své zprávě k závěru, že s ohledem na veškeré okolnosti si měla být maďarská vláda vědoma, že R. S. po předání do Ázerbájdžánu téměř jistě svůj trest nevykoná a bude propuštěn, neboť dle veřejného ázerbájdžánského mínění se jednalo o „vraždu ze cti“. Parlamentní shromáždění Rady Evropy dospělo k obdobnému závěru.
181. Stěžovatelé uvádí, že maďarské orgány věděly nebo měly vědět, že ázerbájdžánské orgány R. S. po jeho návratu propustí. Stěžovatelé se odkazují na prohlášení maďarských vysoce postavených veřejných představitelů a na vyjádření ve sdělovacích prostředcích, dle nichž si maďarská vláda byla vědoma možného následku předání, a i tak k tomu svolila za účelem prodeje státních dluhopisů Ázerbájdžánu. Mezinárodní soudní dvůr ve věci Vojenských a polovojenských činností v Nikaragui a proti ní nastínil, že vyjádření vysoce postavených politických představitelů mají zvláštní důkazní hodnotu, pokud potvrzují skutečnosti nebo jednání, které jsou pro stát nepříznivé. Soud tento postoj přijal a rozšířil jeho dopad na významné politické osobnosti obecně ve věci Chiragov a další proti Arménii (č. 13216/05, rozsudek velkého senátu ze dne 16. 6. 2015, § 177-179). Kromě toho, podle tvrzení stěžovatelů mohly být důsledky předání R. S. jasně předvídatelné, a to vzhledem k prohlášením představitelů Ázerbájdžánu před jeho uskutečněním.
182. Zdá se, že rozhodnutí o předání R. S. učinil ministr spravedlnosti bez účasti jakéhokoliv soudce, soudu nebo státního zástupce nebo jiné podoby nezávislé kontroly či odpovědnostního mechanismu na tomto procesu. Maďarská vláda neprokázala, že by vnitrostátní právo od ministra vyžadovalo, aby ve své úvaze zohlednil relevantní okolnosti, případně ignoroval ty nepodstatné. Stěžovatelé proto uvádí, že pro předcházení svévolnosti nebo zneužití procesu předávacího řízení neexistuje dostatečný vnitrostátní právní rámec, který by jej upravoval. Stěžovatelé nebyli konzultováni ani informováni o rozhodnutí maďarských orgánů ohledně předání R. S. do Ázerbájdžánu.

(...)

184. Na závěr stěžovatelé odmítají argument Maďarska ohledně důvodnosti jeho domněnky, že Ázerbájdžán bude jako členský stát Rady Evropy jednat v souladu se svými mezinárodními závazky. Ze skutečnosti, že stát je členem Rady Evropy, nelze dovodit, že se bude chovat v souladu se svými mezinárodními závazky.

(b) Maďarská vláda

185. Maďarská vláda odmítá, že by porušila některý ze svých pozitivních závazků podle čl. 2 Úmluvy. Vůči R. S. bylo vnitrostátními orgány vedeno trestní řízení a byl shledán vinným z úkladné vraždy spáchané ze zavrženíhodné pohnutky a zvláště surovým způsobem, jakož i z přípravy vraždy, a odsoudily ho k trestu odnětí svobody se zařazením do věznice s maximální ostrahou.
186. Předání R. S. do Ázerbájdžánu proběhlo v plném souladu s příslušnými mezinárodními a maďarskými právními předpisy. Maďarská vláda nevěděla (a nemohla vědět), že R. S. bude po

předání pravděpodobně propuštěn. Ázerbájdžán je členským státem Rady Evropy a smluvní stranou Úmluvy o předávání. Maďarsko mělo všechny důvody domnívat se, že Ázerbájdžán bude jednat v souladu se svými mezinárodními závazky. Maďarsko jednalo v dobré víře a v souladu s ustanoveními Úmluvy o předávání.

187. Úmluva o předávání ani vnitrostátní právo neukládaly maďarským orgánům povinnost získat od Ázerbájdžánu záruky. Příslušná ustanovení ani neodkazují na možnost získání takových záruk. V souladu s požadavky Úmluvy o předávání si maďarská vláda vyžádala další informace od ázerbájdžánských orgánů, které odpověděly, že ve výkonu trestu bude nadále pokračováno, aniž by došlo k „přeměně“ nebo bylo zahájeno nové řízení. Dále uvedly, že podle ázerbájdžánského trestního zákoníku může o změnách ohledně trestu u osoby odsouzené na doživotí rozhodnout pouze soud a že k propuštění může dojít pouze po vykonání pěti let trestu odnětí svobody. Maďarské orgány neměly žádný důvod se domnívat, že ázerbájdžánské orgány budou jednat v rozporu s oficiálním dopisem.

(...)

2. Posouzení Soudu

3. Soud podotýká, že maďarské orgány bezodkladně proti R. S. zahájily trestní stíhání. Trestní řízení proti němu vedlo k odsouzení a k doživotnímu trestu odnětí svobody, potvrzenému odvolacím soudem. Stěžovatelé nekritizovali ani průběh tohoto řízení, ani jeho výsledek. Požadavek na zjištění okolností spáchané trestné činnosti, jakož i identifikaci osoby odpovědné za ztrátu na životě byl tudíž v projednávané věci naplněn.
4. Stěžovatelé namítají údajnou neschopnost maďarských orgánů zajistit, aby R. S. pokračoval ve výkonu trestu i poté, co opustil Maďarsko. Zejména tvrdí, že maďarské orgány věděly nebo měly vědět, že po předání R. S. existuje pravděpodobnost jeho propuštění a že z tohoto důvodu měly vyžadovat zvláštní diplomatické záruky o opačném postupu.
5. Soud opakovaně posuzoval případy, v nichž byl stát vyzván, aby zajistil, že z jeho území vyhoštěná nebo vydaná osoba nebude podrobena zacházení v rozporu s čl. 2 a 3 Úmluvy ze strany dožadujícího státu (viz například Saadi proti Spojenému království, citováno výše, § 125). (...).
6. V projednávané věci je Soud vyzván, aby posoudil, zda a do jaké míry může být předávající stát odpovědný za ochranu práv obětí trestných činů nebo jejich příbuzných (viz, mutatis mutandis, Gray proti Německu, č. 49278/09, rozsudek ze dne 22. 5. 2014, § 87; a Zoltai proti Maďarsku a Irsku, č. 61946/12, rozhodnutí o přijatelnosti ze dne 29. 9. 2015, § 32).
7. Soud na začátek zdůrazňuje, že v projednávané věci je jeho přezkum nutně omezen skutkovými souvislostmi a důkazy, které předložili účastníci řízení. Soud podotýká, že maďarské orgány jednaly plně v souladu s postupem stanoveným Úmluvou o předávání. Zejména si od ázerbájdžánských orgánů vyžádaly upřesnění následného postupu v případě návratu R. S. do jeho domovské země (...). Je potřeba připustit, že odpověď ázerbájdžánských orgánů byla neúplná a její formulace byla obecná, což mohlo, jak zhodnotil maďarský veřejný ochránce práv, vzbudit pochybnosti ohledně výkonu trestu R. S. a podnítit maďarské orgány k podniknutí dalších kroků (...). Soudu však nebyly předloženy žádné hmatatelné důkazy, z nichž by bylo možné určit, že maďarské orgány jednoznačně věděly nebo měly vědět, že R. S. bude po návratu do Ázerbájdžánu propuštěn. Ve skutečnosti, zejména s ohledem na již vykonaný trest R. S. v maďarské věznici, Soud nespatřuje, jak by příslušné maďarské orgány mohly udělat něco více, než respektovat proceduru a ducha Úmluvy o předávání a postupovat s předpokladem, že jiný členský stát Rady Evropy bude jednat v dobré víře.
8. Soud proto za konkrétních okolností projednávané věci nemůže dospět k závěru, že maďarské orgány nesplnily své procesní závazky podle čl. 2.
9. Maďarsko tudíž neporušilo čl. 2 Úmluvy.

III. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 14 ÚMLUVY

199. Stěžovatelé tvrdí, že Ázerbájdžán porušil čl. 14 Úmluvy ve spojení s čl. 2 Úmluvy. Článek 14 zní následovně:

„Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.“

(...)

1. K věci samé
2. Tvrzení stran

(a) Stěžovatelé

201. Jak uzavřel maďarský soud při jeho odsouzení, R. S. se zjevně dopustil trestných činů na svých dvou obětech z důvodu jejich národnosti a etnického původu. Skutečnost, že státní příslušnost obětí představovala motiv trestných činů, považoval vnitrostátní soud za přítěžující okolnost.
202. Ázerbájdžánské orgány podnikly rozličné kroky, včetně udělení milosti R. S., právě v návaznosti na skutečnost, že jeho činy byly spáchané proti arménským vojenským důstojníkům. Parlamentní shromáždění Rady Evropy dospělo ve své podrobné zprávě z roku 2014 o případu R. S. k závěru (...), že:

„... prezidentská milost se zdá být udělena jako odměna za vraždu motivovanou nenávisť plynoucí z nacionalizmu. Nesvědčí o odpuštění, ale o velebení politicky motivovaného zločinu.“

(...)

204. Čl. 12 Úmluvy o předávání nepřiznává bezpodmínečné oprávnění k udělení milosti. Výklad Úmluvy o předávání ze strany ázerbájdžánské vlády nevzal v úvahu účel a cíl této mezinárodní smlouvy, tedy napomáhání spravedlnosti a resocializaci odsouzených osob tím, že je cizincům umožněn výkon trestu odnětí svobody ve vlastní společnosti. Stěžovatelé tvrdí, že čl. 12 by měl být chápán jako ochranná doložka, jež zabezpečuje, aby v souladu s mezinárodním právem nebylo zabráněno v uplatňování vnitrostátních právních norem umožňujících udělení amnestie nebo milosti, pokud a tehdy, kdy je takové opatření rozumné použít. I za předpokladu, že existuje absolutní oprávnění udělit milost, nelze čl. 12 Úmluvy o předávání vykládat tak, aby založil porušení Úmluvy o ochraně lidských práv nebo jiných mezinárodních nástrojů.

(...)

(b) Ázerbájdžánská vláda

207. Ázerbájdžánská vláda odmítá porušení čl. 14 a poukazuje na obtíže spojené se shledáním takového porušení (viz Nachova a další proti Bulharsku, citováno výše, § 157). Není možné prokázat, že etnický původ obětí byl jediným motivem činů R. S., který byl motivován řadou dalších okolností. Na tuto motivaci by se mělo nahlížet ve světle jeho minulosti a provokací, kterým byl vystaven ze strany arménských vojáků. Ázerbájdžánská vláda opakuje, že silně odmítá, že by uznala nebo přijala jednání R. S. za své vlastní. Ázerbájdžán tyto zločiny neschvaloval a přijal, že R. S. byl řádně odsouzen. Nespokojenost Ázerbájdžánu vycházela vzhledem ke všem okolnostem z délky jeho trestu.
208. Ázerbájdžánská vláda popírá, že udělení prezidentské milosti bylo motivováno diskriminačním

důvodem, a připomíná odůvodnění tohoto rozhodnutí tak, jak to vznesla v kontextu čl. 2 Úmluvy (viz body 133-135 výše). Předkládá rovněž dvě prohlášení ázerbájdžánských představitelů, která prokazují, že činy R. S. nebyly nikdy schváleny nebo ospravedlňovány na státní úrovni (...).

(...)

2. Posouzení Soudu

(a) Obecné zásady

210. Diskriminace znamená odlišné zacházení s osobami ve srovnatelné situaci bez objektivního a rozumného zdůvodnění (viz Willis proti Spojenému království, č. 36042/97, rozsudek ze dne 11. 6. 2002, § 48). Diskriminace z důvodu (...) etnického původu osoby je formou rasové diskriminace. Rasová diskriminace je zvláště nespravedlivým typem diskriminace, jež od vnitrostátních orgánů vzhledem k jejím nebezpečným následkům vyžaduje zvláštní ostražitost a ráznou odezvu. Právě z tohoto důvodu musí vnitrostátní orgány pro boj proti rasizmu použít všechny dostupné prostředky, a tak posílit demokratickou vizi o společnosti, v níž není rozmanitost vnímána jako hrozba, ale jako zdroj obohacení (viz Nachova a další proti Bulharsku, citováno výše, § 145; a Timišev proti Rusku, č. 55762/00 a 55974/00, rozsudek ze dne 13. 12. 2005, § 56). Soud již v minulosti rozhodl, že žádné odlišné zacházení, jež je založeno výlučně nebo v rozhodující míře na etnickém původu osoby, nemůže být v současné demokratické společnosti založené na zásadách plurality a respektu k odlišným kulturám objektivně ospravedlněno (viz Timišev proti Rusku, citováno výše, § 58).
211. Pokud jde o důkazní břemeno v této oblasti, Soud připomíná, že v řízení před ním neexistují žádné procesní překážky přípustnosti důkazů nebo předem stanovené vzorce pro jejich posouzení. Důkaz může vyplývat ze souběžné existence dostatečně silných, jasných a shodných logických závěrů nebo podobných nevyvrácených skutkových domněnek. Kromě toho míra přesvědčivosti nezbytná pro dosažení konkrétního závěru a v této souvislosti rovněž rozdělení důkazního břemene jsou nerozlučně spjaty se specifičností skutkových okolností, s povahou vzneseného obvinění a příslušnými právy podle Úmluvy (viz Nachova a další proti Bulharsku, citováno výše, § 147).
212. Soud dále připouští, že v řízeních o Úmluvě není ve všech případech vyžadováno důsledné uplatňování zásady *affirmanti incumbit probatio* (viz Aktaş proti Turecku, č. 24351/94, rozsudek ze dne 24. 4. 2003, § 272). Za situace, kdy mají o dotčených událostech zcela nebo z velké části informace výlučně vnitrostátní orgány, může na nich ležet důkazní břemeno ve vztahu k uspokojivému a přesvědčivému vysvětlení toho, jak k těmto událostem došlo (viz Al Nashiri proti Rumunsku, č. 33234/12, rozsudek ze dne 31. 5. 2018, § 492-493, a v něm citovaná judikatura). Soud ve své judikatuře uznal, že prokázání rasové diskriminace je v praxi často mimořádně obtížné (viz například Mižigárová proti Slovensku, č. 74832/01, rozsudek ze dne 14. 12. 2010, § 120). Vzhledem k tomu nevyklučuje požadavek na žalovanou vládu vyvrátit hájitelné tvrzení o namítané diskriminaci a v případě neunesení důkazního břemena pak může na tomto základě shledat porušení čl. 14 Úmluvy (viz Nachova a další proti Bulharsku, citováno výše, § 157; Stoica proti Rumunsku, č. 42722/02, rozsudek ze dne 4. 3. 2008, § 130; Adam proti Slovensku, č. 68066/12, rozsudek ze dne 26. 7. 2016, § 91).

(b) Použití obecných zásad na projednávanou věc

213. Na úvod Soud podotýká, že maďarské soudy usvědčily R. S. ze spáchání mimořádně kruté vraždy a z přípravy další vraždy; jediným motivem těchto trestných činů byla navíc arménská státní příslušnost jeho obětí (...). Etnická předpojatost trestné činnosti R. S. byla tudíž plně vyšetřena a vyzdvižena maďarskými soudy a Soud nevidí žádný důvod ke zpochybnění těchto

závěrů. Pochybení ve vyšetření rasistických motivů R. S. navíc v této věci nenamítají ani stěžovatelé. Namísto toho jejich podání dle čl. 14 Úmluvy uvádí, že arménský etnický původ obětí byl hlavní motivací nejenom ke spáchání trestných činů, ale rovněž pro následný postup ázerbájdžánských vnitrostátních orgánů zahrnující udělení milosti a oslavování pachatele. V tomto ohledu se námítky stěžovatelů v rámci porušení zákazu diskriminace výrazně liší od typických námitek pro porušení procesní složky čl. 2 a 3 v jiných případech, zabývajících se násilím z důvodu diskriminace (srov. například Lakatošová a Lakatoš proti Slovensku, č. 655/16, rozsudek ze dne 11. 12. 2018, § 65; Ciorcan a další proti Rumunsku, č. 29414/09 a 44841/09, rozsudek ze dne 27. 1. 2015, § 152; Angelova a Iliev proti Bulharsku, citováno výše, § 107).

214. Soud již shledal, že jednání ázerbájdžánských orgánů v projednávané věci představuje porušení procesní složky čl. 2 (viz bod 172). Vzhledem k namítanému porušení čl. 14 ve spojení s čl. 2 stěžovateli (...) je úkolem Soudu posoudit, zda arménský etnický původ obětí R. S. a povaha jeho trestných činů měla dopad na opatření přijatá ázerbájdžánskými orgány po jeho návratu do Ázerbájdžánu.
215. V této souvislosti Soud podotýká, že stěžovatelé uvádí řadu indikací pro podporu svých tvrzení. Za prvé, R. S. byla udělena milost bezprostředně po jeho návratu do Ázerbájdžánu, přičemž ve spisu není nic, co by naznačovalo, že za účelem udělení milosti proběhl určitý proces zvažování nebo že by byla udělena na základě právem předpokládaného postupu (...). Za druhé, R. S. byl nejen opětovně dosazen na své místo v ozbrojených silách, ale navíc byl povýšen ve vojenské hodnosti na veřejné ceremonii krátce po svém návratu do Ázerbájdžánu. Kromě toho získal byt v Baku a byl mu doplacen ušlý plat za celou dobu, kterou strávil ve vězení [i když posledně uvedené opatření umožňuje vnitrostátní právo pouze v případě osvobozených osob (...)]. Jak již bylo zmíněno, vláda neuvedla (viz bod 169 výše), na jakém právním základu byla všechna tato opatření, jež mohou být pochopitelně vnímaná jako odměna R. S. za jeho jednání (viz bod 172), přijata. Rovněž nepředložila ani žádné příklady dalších usvědčených vrahů, kterým byly po propuštění na základě udělené milosti poskytnuty obdobné výhody.
216. Kromě toho Soud považuje za zvláště znepokojivé výroky ázerbájdžánských veřejných činitelů, kteří oslavovali jak R. S., tak jeho činy a udělení milosti (...). Taktéž odsuzuje, že značná většina těchto prohlášení byla vyjádřením zvláštní podpory za to, že jednání R. S. bylo namířeno proti arménským vojákům, jakož i to, že vyjadřovala blahopřání za jeho činy a nazývala ho vlastencem, vzorem a hrdinou.
217. Stěžovatelé rovněž upozornili Soud na skutečnost, že na webových stránkách prezidenta Ázerbájdžánu byla vyčleněna zvláštní sekce s označením „Děkovné dopisy pro [R. S.]“, kde mohli jednotlivci vyjádřit své blahopřání k jeho propuštění a omilostnění (viz bod 102 výše). Na předmětné stránce je stále možno zobrazit obrovské množství těchto dopisů, které v návaznosti na souhlas pisatelů s vraždou arménské oběti obsahovaly vyjádření vděku prezidentovi za omilostnění R. S. I když je pravdou, že v rámci této sekce prezident nikdy nic nezveřejnil, její pouhá existence a důvod jejího vzniku vedou k úvaze, že R. S. byla udělena milost z důvodů etnické motivace jeho útoku a že udělení milosti může být vnímáno jako významný krok v procesu legitimizace a glorifikace jednání R. S.
218. Vzhledem k výše uvedenému a s ohledem na skutečnost, že projednávaná věc se týká jednoho z nejzákladnějších práv zaručených Úmluvou, je Soud přesvědčen, že stěžovatelé předložili dostatečně silné, jasné a shodné logické závěry, které jsou prima facie přesvědčivé co do otázky rasové motivace za opatřeními přijatými ázerbájdžánskými orgány ve vztahu k R. S. Soud má na paměti obtíže, jimž stěžovatelé čelí při dokazování takové předpojatosti nade vší pochybnost, vzhledem k tomu, že o předmětných skutkových okolnostech mají zcela nebo ze značné části informace výhradně ázerbájdžánské orgány. Soud se domnívá, že vzhledem ke zvláštním okolnostem projednávané věci je tedy povinností žalované vlády, aby vyvrátila hájitelná tvrzení stěžovatelů o diskriminaci (viz bod 212 výše).
219. (...) Ázerbájdžánská vláda se snažila ospravedlnit své jednání tím, že se spoléhala na stejné

důvody, které uplatnila pro ospravedlnění omilostnění R. S. Vzhledem k tomu, že tyto argumenty Soud již přezkoumal v souvislosti s namítaným porušením procesní složky čl. 2 a zamítl je jako nepřesvědčivé (viz body 165-168 výše), nevidí důvod, aby v rámci této části stížnosti rozhodl jinak.

220. Ázerbájdžánská vláda rovněž předložila dvě prohlášení veřejných činitelů na podporu tvrzení, že jejich jednání v souvislosti s R. S. nebylo diskriminační (...) V této návaznosti Soud připomíná, že projednávaná věc se netýká pouze omilostnění R. S., ale spíše obecněji jeho přivítání jako hrdiny, různých výhod, jež mu byly poskytnuty, a nezpochybnitelného schvalování jeho jednání ze strany vysoce postavených veřejných představitelů a ázerbájdžánské společnosti jako celku (viz bod 169 výše). Podle názoru Soudu tedy obě prohlášení ázerbájdžánské vlády nejsou dostačující pro vyvrácení přesvědčivých důkazů předložených stěžovateli, jež naznačují, že rozličná opatření vedoucí k faktické beztrestnosti R. S. spolu s glorifikací jeho extrémně krutého zločinu z nenávisti mají příčinnou souvislost s arménskou etnickou příslušností jeho obětí.
221. Vzhledem k těmto okolnostem Soud rozhodl, že vláda nevyvrátila hájitelná tvrzení stěžovatelů o diskriminaci. Za zvláštních okolností projednávané věci tedy Soud shledal, že Ázerbájdžán porušil čl. 14 ve spojení s čl. 2 Úmluvy.

(...)

VÝROK

Z těchto důvodů Soud

(...)

2. Prohlašuje jednomyslně stížnost za přijatelnou;
3. Rozhoduje šesti hlasy proti jednomu, že ze strany Ázerbájdžánu nedošlo k porušení hmotněprávní složky čl. 2 Úmluvy;
4. Rozhoduje jednomyslně, že Ázerbájdžán porušil čl. 2 v jeho procesní složce;
5. Rozhoduje šesti hlasy proti jednomu, že ze strany Maďarska nedošlo k porušení procesní složky čl. 2 Úmluvy;
6. Rozhoduje šesti hlasy proti jednomu, že Ázerbájdžán porušil čl. 14 ve spojení s čl. 2 Úmluvy.

(...)

(Zpracovali JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D., a Mgr. Lívía Ivánková)